

**Zanimive vesti iz življenja
naših ljudi po ameri-
ških naselbinah**

Sedmi letni sestanek Jugoslovancev v Minnesoti in konvencija Ameriške Jugoslovanske Zveze v Minnesoti se bo letos vršila v Evelethu, v mestnem avditoriju, v nedeljo, 25. septembra. Ker se bo konvencija bavila z zelo važnimi problemi, je upati, da bo vsak klub poslal polno število delegatov na sedmo konvencijo Zveze.

Franc Černoša, ki biva v Gracich št. 5, P. Stainz bei Graz, Austria, bi rad pozvedel, kje je njegova žena Johana Černoša, oče Gašper Černoša in Marija Seliga. Pred leti so se nrahlili v Somerset Co. v Pennsylvaniji.

Tridesetletnico zakonskega življenja sta praznovala Mr. in Mrs. Jos. Pekolj v Willard, Wisconsin.

Velik politični shod priredijo Slovenci, ki so ameriški državljani, v La Salle, Illinois dne 28. avgusta, v dvorani sv. Roka. Silna toča je padala pred kratkim v naselbini Walkerville, Montana. Obširni in dobro obdelani vrtovi slovenskih družin v mestu so bili v 10 minutah popolnoma uničeni. Mnogo družin je pričakovalo pridelke z vrtov za zimo, in sedaj jim je toča še to vzela. Škoda znaša nad \$100,000.

V naselbini Walkerville, Montana, je umrla rojakinja Mrs. Ana Butala, rojena v Dragatušu v Černomlju, stara 51 let, po domače Mežnarjeva.

V Noranda, provinca Quebec, Kanada, bo letos nad 50 naših rojakov dobilo kanadsko državljanstvo. Kakor poročajo, se delo tam lahko dobi, ako je človek državljan.

V staro domovino so se odpeljali pretekli torek iz Milwaukee v avtomobilu proti New Yorku dve slovenski družini, ki se vračajo za stalno v domovino. Mr. Luka Ermenc, ki je vodil gostilno, je odpotoval s soprogo in sinom Josephom in hčerko Ivanjo, in Mr. Max Kodol, ki je isto tako vodil gostilno, pa potuje s soprogo in dvema sinovima. Družine so vzele s seboj svoje avtomobile v stero domovino in si hočejo ustvariti svoje bodoče domove na Ljubljem v Savinjski dolini.

**Štrajk farmerjev se še
vedno širi**

Sioux City, Iowa, 23. avgusta. Štrajk farmerjev, namesto da bi se pomiril, se nadaljuje z večjo oostrostjo. Po vsej državi Iowa se vršijo shodi, parade, napadi na truke in voznike. Štrajk se je razširil na Minnesoto in North Dakoto. Guberneri že govorijo o obsejnih staveh. Smatra se, da bo najbrž zvezna vlada nastopila in obdolišla farmerje, da skušajo preprečiti meddržavno trgovino. Toda zaenkrat prihaja na razna tržišča še dovolj blaga, tako da ni nobenega pomanjkanja.

Solčni mrk

Kot prerokujejo znanstveniki, ki se razumejo na vreme, bo sreda, 31. avgusta, ko bo solnce popolnoma mrknilo, lep dan. V okolici Bostona in ob meji države Vermont in New Hampshire se že nahaja 25 znanstvenih ekspedicij, in 250 astronomov in drugih učenjakov težko pričakuje 31. avgusta. V Clevelandu se bo videl solčni mrk 75 odstotkov popolno.

**Skrb za prehrano in stano-
vanja brezposelnih. No-
vi davki upeljani?**

Dobrodelne družbe v Clevelandu skrbijo, kako se bodo brezposelni v Clevelandu preživeli tekom zime. Zahteve so vedno večje, in pričakuje se, da bodo s prihodom hladnega vremena še narastle. Kot se je izjavil A. V. Cannon, načelnik dobrodelnih zavodov v Clevelandu, upniki že hudo pritiskajo dobrodelne družbe, ki so se zadolžile, toda nimajo denarja, da plačajo stare račune. Denar, ki je v blagajni, zadostuje za najbolj nujne potrebe za tri tedne. Mestna zbornica je pri zadnjem zasiedanju dovolila, da se proda bondev za \$570,000, poleg tega pa bo county prodala bonde v svoti \$1,000,000. Ta denar bo zadostoval za 5 tednov, kaj pride potem, ne ve nihče. A. V. Cannon je predlagal guberniju, da se predloži volivcem 8. novembra na glasovanje, če se naj pobira poseben davek za brezposelne. Ta davek bi znašal \$2.00 na \$1,000 davčne lastnine, in bi prinesel letno za brezposelne \$3,500,000. Mesto Cleveland je storilo že silno mnogo za brezposelne. Župan Miller je izjavil, da je znižal mestne stroške za \$500,000 na mesec, in da denar od davkov, ki bi šel sicer za mestne stroške, gre v blagajno za brezposelne. Trpeti morajo mestni uslužbenci, katerim so se plačila znižala od 25 do 40 procentov. Gubernier White se je izjavil, da je mesto naredilo vse, kar je le mogoče, in da bo skušal dobiti vladno posojilo iz Washingtona.

**Unija se pritožuje radi
vojaške godbe**

Washington, 23. avgusta. Združenje ameriških godbenikov je vložilo oster protest pri vladi, ker je vlada 10. avgusta, ko je bil Hoover obveščen, da je bil nominiran od republikanske stranke za kandidata, porabila za to priliko vojaško godbo marinov. Unijski godbeniki trdijo, da dotična slavnost ni bila državna slavnost, in bi torej ne smela igrati vojaška godba, kajti slavnost je bila popolnoma privatna, značaja za Hooverja. Unija dolži Hooverja, da je pripravil unijske godbenike ob delo.

Posojila posojilnicam

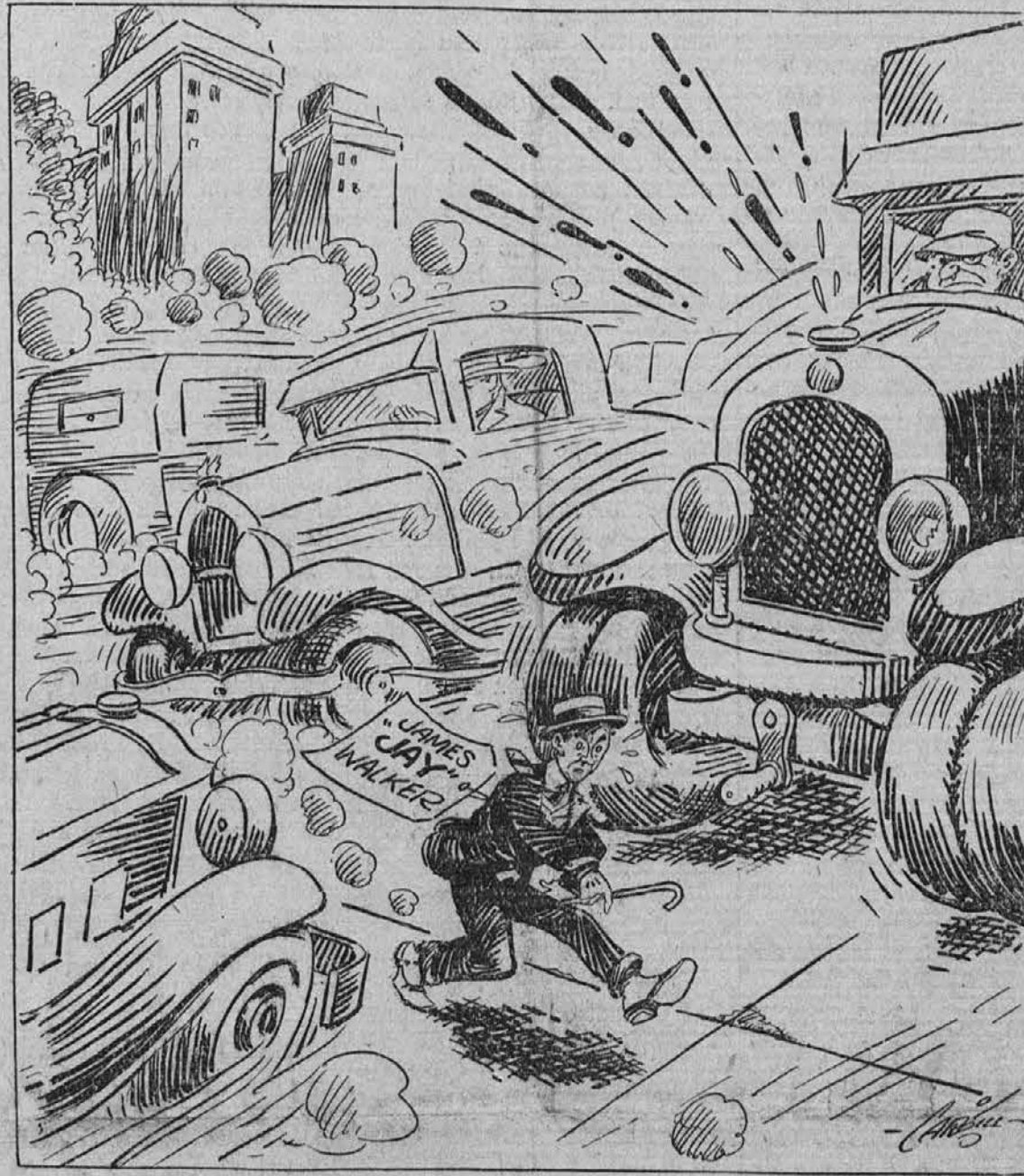
Iz blagajne rekonstrukcijske finančne korporacije so dobile tudi nekatere banke in posojilnice v Clevelandu posojila. Tako je dobila Union Trust Co. \$1,500,000, Aetna Savings & Loan Association je dobila \$200,000, Hamilton Loan & Building Association je dobila \$75,000. Predsednik Hoover se je zelo boril, da taka posojila ne bi prišla v javnost, toda demokrati v kongresu so zahtevali razglasenje v javnosti, kar se je sedaj tudi zgodilo.

Sin Mooneya ponesrečil

Ko je 26 letni William Mooney, sin poznane, umrlega kongresmana Charles Mooneya, vozil večerj po Lake Ave., je zadel njegov avto v brzjavni drog. Mooney je dobil take poškodbe, da so ga nezvestnega odpeljali v bolnico, kjer dvomijo, da bi ozdravel. Policija je mnenja, da je mladi Mooney zaspal pri kolesu.

Farmarski trg

Na vogalu Coit in Woodward Rd. prodajajo farmerji svoje pridelke, na katere opozarjajo čitatelje tega lista. Glejte oglase v današnjem časopisu.

James J. WALKER ima težavno hojo te dni . . .**Predsednik Hoover trdi,
da je v srcu še vedno s
suhači radi pijače**

Washington, 22. avgusta. Predsednik Hoover je pisal da nes organizaciji suhačev, da se nahaja on in organizacija suhačev na skupnih tleh, kar se tiče prizadevanja civilizacije, da se odpravi s sveta "groza pijače." Ko so voditelji organizacije suhih dobili to pismo od Hooverja, so sklenili, da se bo njih organizacija borila z vsemi silami za izvolitev Hooverja, ker so prepričani, da je Hoover njih. Predsednik Hoover je pisal dr. Poling, ki je načelnik združenih suhaških organizacij: "Mi se nahajamo na skupnem polju v prizadevanju, da rešimo civilizacijo pred grozo opojne pijače. Sicer se ne strinjamo vsi glede metode, kako to narediti, toda prišel sem do prepričanja, da morajo biti te spremembe konstruktivne, ne destruktivne, da moramo imeti ustavno garancijo, da se staro zlo ne vrne več." Suhači so sedaj popolnoma zadovoljni s Hooverjem, dasi je prvotno izjavil, da bo deloval za odpravo 18. amandmanta.

Napadeni sprevodnik

Ko so se sinoči vračali komunisti s Public Square po Cedar Ave. kari proti domu, so hoteli ne 108. cesti izstopiti, ne da bi plačali vozno. Konduktor je zahteval denar, toda ljudje so napadli sprevodnika, kateremu je prišel na pomoč motormen. Nastal je poboj, tekot katerega so komunisti razbili vrata in šipe, a motormen je tri napadalce ranil. Komunisti so pobrali ranjence in se naglo odstranili. Plačali pa niso.

Premog za šole

Šolski odbor je odobril svoto \$180,000, da se nakupi potrebni premog za clevelandške javne šole.

**Demokrati v Clevelandu so
se pobotali glede Roose-
veltove kampanje**

Do popolnega sporazuma je prišlo med W. B. Gongwerjem in med James A. Farleyem. Gongker je vodja demokratov v Clevelandu, Farley je pa načelnik politične kampanje za Roosevelta. Med obema je prišlo do nasprotstva, ko se je na demokratiški predsedniški konvenciji clevelandska delegacija izjavila za Smitha in glasovala zanj. Sedaj so na pozabili in naredili mir. Gongwer je obljubil, da bo clevelandska demokracija s polno paro poslovala za Roosevelta, Farley je pa obljubil, da bo vsa kampanja v Clevelandu šla preko urada demokratskega odbora. Notranji spor med demokrati v Clevelandu je zavladal takoj po demokratiški konvenciji, ko se je kongresman Sweeney dosledno potoeval za Roosevelta, Gongwer pa za Smitha. Sweeney je na svojo roko začel ustanavljati "Roosevelt-Repeal klube," dočim je uradna demokratska stranka ustanavljala "Roosevelt-White-Bulkeley klube." Organizacijski demokrati niso kaj radi gledali Sweeney, ker ga dolžijo, da namerava prihodnje leto kandidirati proti Millerju za župana. No, ta zadeva je sedaj poravnana.

Samo za nekaj dni

Poznana trgovina Brazis Bros, 6905 Superior Ave. nudi za nekaj dni dobre obleke po \$9.50 in suknje po \$6.50. Na račun vzame tudi hranilno knjižico International Savings & Loan Co. Citajte oglase.

Community fond

Tudi letos se bo nabiral v Clevelandu Community fond, iz katerega dobivajo potrebne družine podporo. Koliko bo treba nabrati, se ni še sklenilo. Lansko leto so nabrali \$5,200,000.

**Nemški fašisti ogorčeni,
ker je sodnija obsodila
5 pristašev v smrt**

Berlin, 23. avgusta. Silno ogorčenje se je polestilo nemških fašistov, ker je sodnija na Sleskem obsodila pet fašistov v smrt, ker so ubili tekom političnih izgrediv nekega komuniste. Dasi so fašiste zagovarjali najboljši odvetniki, pa so bili kar kratkoma obsojeni v smrt glasom najmočnejše odredbe predsednika. Hindenburga, ki zahteva smrtno kazen za zločine, povzročene v političnih puntih in nemirih. Ko se je novica o obsodbi razširila po mestu, so se začele zbirati množice. Pobili so šipe židovskim trgovinam in razbili so socialistične tiskarne. Hitler, vodja nemških fašistov, je pridrljal z avtomobilom iz nekega gorskega letovišča v Monakovo, kjer je sklical "vojni svet," ko je zvedel, da kancler Von Papen ne namerava pomilostiti na smrt obsojenih. Proti obsodbi ni priziva na višjo sodnijo, in le Hindenburg more obsojene pomilostiti.

Smith je urednik

New York, 23. avgusta. Al Smith, bivši gubernier in predsedniški kandidat, je postal danes urednik. Z nasmehom na obrazu, s smodko v ustih je sedel za novo uredniško mizo in naznanjal, da je prevzel uredništvo magazina "The New Outlook." "Nobenih političnih vprašanj ne odgovarjam danes," je izjavil Smith na ponovna vprašanja časnikarskih poročevalcev. "Politična vprašanja so radi mene v pokoju." Izjavil je tudi, da se ne bo udeležil javnega sprejema za gubernierja Roosevelta prihodnjo soboto. Njegov časopis bo pisal o vseh zadevah, prijetnih in neprijetnih. Pravi, da ga uredništvo izmed vseh poklicov najbolj veseli.

**Prvi polet otrok v zrako-
plovu preko Atlantika
se bo vršil ta teden**

V zraku, na poti v St. John, N. B., 23. avgusta. Mrs. Hutchinson, ki potuje s svojim mo-žem in dvema hčerkama preko Atlantika v Evropo po zrakovplovu, naznanja potom radia, da so dospeli v St. John, in da odplovejo v nekaj urah do Labradorja.

New York, 23. avgusta. Šestletna Janet Lee Hutchinson in njena večja sestra, Katarina, ki je stara že 8 let, sta pripravljene na zrakoplovni polet s svojimi starši preko Atlantika. George Hutchinson, zrakoplovec, se je odločil, da se dvigne v zrak v torek, 23. avgusta, ob 10:30 dopoldne. Zaeno z otroci potuje tudi mati Blanche Hutchinson. Polet se vrši preko Labradorja in Greenlanda. Poleg družine gre tudi pilot, radio operator in neki fotograf, in posebna potnica na zrakoplovu bo tudi "Susie," kakor je ime doliki male Katarine, ki je dobila za to priliko novo obleko. Polet se vrši iz zrakoplovnega polja v New Yorku do St. John, New Brunswick. Od tu pa do Port Manien, na Anticosti otoku, potem do Hopedale, Labrador, nadalje do Gothead, Greenland, do Neyajavik, Iceland, Thorshaven na Faroe otokih, do Edinburga na Škotskem in v London, Anglija. Po Ameriki vlada veliko zanimanje za ta polet, ker bo prvič v zgodovini, da potujejo otroci preko Atlantika v zrakoplovu.

**V Pennsylvaniji so zopet
odkrili zlato**

Upper Black Eddie, Penna., 23. avgusta. Po 160 letih prevladuje možnost, da bodo v Pennsylvaniji zopet začeli pridobivati zlato v dolini reke Delaware. V časih, ko se je vršila revolucijska vojna, so dobivali v onih krajih mnogo zlata, pozneje se je pa vse skupaj opustilo. Zlato prihaja v drobcih. Mnenja glede količine zlata so različna. Nekateri trdijo, da je zlato vredno 20c od tone, dočim podajajo drugi vrednost \$1,500 na tono.

**Tudi med roparji se do-
bijo poštenjaki**

Milwaukee, Wis., 23. avgusta. 22 letna Martha Bloeder je bila napadena na ulici in ropar ji je iztrgal denarnico. V njej je dobil \$1.60. "Ali je to vse, kar imate?" je vprašal. "Da, vse, ker že mnogo mesecev ne delam," je odgovorila dekle. "Tu, vzemi te \$1.00, 60 centov si pa obdržim jaz, ker bi si rad kupil večerjo."

Državni uslužbenci

Ko se snide prihodnji mesec državna zbornica k posebnemu zasiedanju, bo zbornica znižala plače vsem državnim uslužbencem, kar bo prihranilo državi \$2,000,000 na leto. Uslužbenci, ki dobiijo \$1,000 na leto, dobiijo znižane plače 5 odstotkov, in za vsakih nadaljnjih \$1,000 zaslužka se zniža plača za 10 odstotkov do \$5,000, in kdor zasluži \$5,000 ali več, se bo moral zadovoljiti s 15 odstotki znižane plače.

Volivni uradniki

Skoro gotovo se bo tudi plača volivnih uradnikov znižala. Volivni uradniki v podeželskih volivnih prostorih dobivajo na dan volitve \$8.00. To se bo znižalo na \$5.00. Volivni uradniki v mestih pa dobivajo \$10.00 na dan. Znižali jim bodo plačo na \$7.00 na dan.

**Podedoval \$28,000,000 ne-
nadoma, toda vztraja
pri delu**

Santa Rosa, California, 23. avgusta. George Slaughter, 61 let star, je paznik v tukašnjem mestnem parku. Včeraj je dobil sporočilo, da je dedič \$28,000,000 premoženja, toda kljub temu je naprej čistil pota v parku in negoval cvetlice. "Jaz se prav nič ne razburjam," je rekel Slaughter. "Jaz nisem eden tistih, ki štejejo piščance, predno so se izvalili. Jaz tudi še nisem gotov, da bom dobil denar, kajti za denar je neprestan prepir." Bolj razburjena je pa njegova 17 letna vnukinja Martha, ki že sanja o potovanjih v Paris in London, o oblekah, palačah in zabavah. Slaughterja je pa začelo skrbeti. Poprej miren in zadovoljen mož je postal naenkrat razvpit. Od vsepovedu mu prihajajo pisma s prošnjo, da pomaga. Telefoni ga kličejo, brzojavke dohajajo, tako da je Slaughter postal že jezen. Nad 1,000 pismem je dobil od žensk, ki ga prosijo, da jih poroči, kajti Slaughter je vdovec. Slaughter ima 3 brate in 4 sestre, ki so vsi deležni dedščine. Izmed vseh pism, ki jih je dobil, mu je najbolj ugajalo pismo nekega brezposelnega, ki je pisal, če sme delati na njegovem vrtu za hrano in stanovanje.

**Nicaraguo bo spremenil
v deželo banditov**

Managua, Nicaragua, 23. avgusta. Nicaraguanski vodja upornikov, ki povzroča silne težave že od leta 1927, priobčuje v časopisu "La Prensa" dolgo pismo, v katerem pravi, da ko je vrgel "Jankeje" iz dežele, da bo Nicaraguo sedaj spremenil v deželo banditov. Ne bo trajalo eno leto, ko bo v kontroli v Nicaragua, in najboljši prostor za vse njegove nasprotnike bo 20. fev-ljev po zemljo.

Obsedno stanje proglašeno na Haiti

Port-Au-Prince, Haiti, 23. avgusta. Predsednik Stenio Vincent je proglasil obsedno stanje nad tem mestom in okolico v prizadevanju, da uniči opozicijsko časopisje. Odkar je dal svojo izjavo v javnost, je zatrl že pet časopisov in dal zapreti dva urednika. V času obsednega stanja sme predsednik odpraviti svobodo časopisja in pregnati kongres.

Petcentna voznina

Councilman Ejbl se je začel boriti, da družba cestne železnice v Clevelandu uvede voznino po karah za 5 centov. Voznina znaša sedaj 10 centov v gotovini ali 8 in pol centa na tikete ali pa \$1.25 na teden za neomejeno vožnjo. Ako bi se uvedla 5 centna voznina, bi se morala voznina po predmestjih zvišati za 100 procentov.

Nizje cene za vodo

Councilmana Artl in Ejbl sta vložila predlog, da se zniža cena vode v Clevelandu. Da so se cene zvišale lansko leto je vzrok, ker namerava graditi Cleveland ogromne vodovodne naprave, ki bodo veljale \$58,000,000, in z zvišanimi cenami nameravajo spraviti skupaj potrebno svoto.

Skupna društva

Nocoj je seja skupnih društev fare sv. Vida, v navadnih prostorih. Zastopniki in zastopnice so prošeni, da se udeležijo. * Čihaški župan Anton Cermak je dospel s svojim spremstvom v Berlin.

"AMERIŠKA DOMOVINA"

(AMERICAN HOME)

SLOVENIAN DAILY NEWSPAPER
Published daily except Sundays and Holidays

NAROČNINA:

Za Ameriko in Kanado na leto \$5.50 Za Cleveland, po pošti, celo leto \$7.00
Za Ameriko in Kanado, pol leta \$3.50 Za Cleveland, po pošti, pol leta \$3.50
Za Cleveland po razpisu: celo leto \$5.50; pol leta \$3.00; četrt leta \$1.75
Za Evropo celo leto \$7.00, pol leta \$3.50.
Posamezna številka 8 centov.

Vsa pisma, dopise in denarne poljube naslovite: Ameriška Domovina,
6117 St. Clair Ave., Cleveland, O. Tel. Henderson 0628

JAMES DEBNEY and LOUIS J. PIRC, Editors and Publishers

Entered as second class matter January 5th, 1909, at the Post Office
at Cleveland, Ohio, under the Act of March 3rd, 1879.

83

No. 199, Wed., Aug., 24th, 1932

Vpljiv žensk v politiki

Prihodnji mesec poteče dvajset let, odkar so si ameriške državljanke priborile po trdem in hudem boju volilno pravico, da so sedaj enako upravičene do vseh volitev, kot so moški. Prvotno določilo ameriške ustave se je glasilo, da ima vsak bel, moški državljani pravico voliti. Ko je bila končana civilna vojna, so črtali besedo "bel" in se je besedilo glasilo, da ima vsak moški državljani pravico voliti, in dne 26. avgusta, 1920, je prišel v veljavo 19. amandament ameriške ustave, ki podeljuje ženskam volilno pravico. Amerikank so prvič volile predsednika v istem letu, ko je bil izvoljen Harding, eden najslabših predsednikov.

Ameriške državljanke morejo voliti in biti voljene. Politična borba za izvojevanje ženske volilne pravice je bila najdaljša in najostrejša borba v političnem življenju Zedinjenih držav. Bil je to važen dogodek za enakost ženske z moškim po vsem svetu. Toda volilna pravica ne pomeni ničesar, ako se ne izvršuje. Zato je zanimivo vedeti, v koliko ženske vplivajo na politiko, kako se poslužujejo svoje volilne pravice in koliko koristi ima narod sploh od ženske volilne pravice.

Na razpolago sicer ni natančnih volilnih podatkov glede ženskih volivk, toda skoro sigurno je, da je pri prvi predsedniški volitvi, ko je bil leta 1920 izvoljen Harding predsednikom, se udeležilo 35 procentov vseh do volitve upravičenih žensk glasov. Leta 1920 je bilo oddanih za vse predsedniške kandidate nekako 26,000,000 milijonov glasov, in v letu 1924, pa tudi približno enako število, torej ženski glasovi tekmo štiri let niso posebno napredovali.

Leta 1928 je pa že glasovalo 36 milijonov volivcev, iz česar se sklepa, da je število državljanov narastlo, in da so se zlasti ženske v velikem številu poslužile svoje volilne pravice. Težko je reči, kakšen vpliv ima ženski glas na izvolitev tega ali onega kandidata, toda da je ženska volilna pravica vplivala na postavodajo razne vrste, je brez dvoma.

Prvi kongres, pri izvolitvi katerega so ženske sodelovale z glasovanjem, je sprejel postavbo, takozvani "Cable Act," ki daje ženskam državljansko pravico, neodvisno od moža, tako da Amerikanka ostane ameriška državljanka, četrdo se poroči s tujcem. Pred to postavbo je Amerikanka zgubila tako pravico. Mednarodni problemi so vzbudili zanimanje ženskih volivk zlasti v zadnjih desetih letih. V Ameriki imajo ženske močno politično organizacijo, ki se imenuje Liga ženskih volivk, in vpliv te Lige se kaže tu in tam. Omenjena Liga zagovarja vstop Amerike k svetovnemu razsodišču in skuša reševati druga mednarodna vprašanja.

V posameznih državah pa ima ženski glas še veliko večji pomen kot pri zvezi vladi. Treba je le pomisliti na razne državne postavbe, ki se tičejo pravic moških, žen in otrok in odpravo raznih določb, glede katerih so se ženske čutile zapostavljane. Ženske imajo tudi vpliv na regulacijo dela otrok, sprejele so se postavbe za zaščito žensk v industrijah in razne postavbe proti nemoralnosti.

Zlasti se pa izraža ženska enakost v politiki v številu žensk, ki so zaposlene v vladnih službah. Leta 1930 smo imeli v raznih zveznih uradih že 80,000 žensk zaposlenih, in sicer pri vsakovrstnem delu, od tipkarij do zastopnic v kongresu. V raznih državnih postavodajah je danes 156 žensk, ki delajo skupno z moškimi postavbe, trinajst senatoric imamo v legislaturah, eno senatorico v zveznem senatu in šest zastopnic v poslanski zbornici.

Tudi v prohibiciji imajo ženske velik glas. Njih suhaška organizacija Womens Christian Temperance Union šteje nekako 600,000 članic, toda temu nasproti so ženske postavile "Womens Organization for National Prohibition Reform," kar znači, da so ženske enako čvrsto v boju zoper prohibicijo, kajti 800,000 članic se nahaja v tej organizaciji.

Toda prerokovanja, da bo ženska volilna pravica napravila čudeže v čiščenju vsega političnega sistema Amerike, se niso uresničila. Saj je naravno, da so neizkušene volivke stopile v politično življenje. Ni pa dvoma, da se s časom pojavijo resnične državnice med njimi in politične voditeljice, ki bodo dale novo smer v političnem življenju naroda.

D O P I S I

PRIMORSKIM ROJAKOM V AMERIKI!

(Naročite "Zgodovino goriških Slovencev")

V Ljubljani, avgusta, 1932.—Ko so začeli po vojni izhajati različni "Spomini," so me ponovno nagovarjali naši odlični sodobni narodni delavci in voditelji, naj napišem tudi jaz Spomine iz svoje 50-letne dobe narodnega delovanja in napredovanja na Goriškem, češ: da sem jaz še edini delavec minule dobe, ki morem napisati kolikor le morem točno zgodovino našega narodnega preporoda in po vredno-

končanega leta 1900. Prvi del te knjige sega do prve ustavne dobe 1848, drugi do ustavne dobe do konca 1852, tretji do Bachovega absolutizma do 1860, četrti do druge resnične ustave z oktobersko diplomom 1860 do ustanovitve političnega društva "Soča" 1869, dalje Tonkličev dobo do nastopa zveze Gregorčič — Gabršček 1889 in potem daljno dobo te zveze do nastopa zveze Gabršček — dr. Tuma 1899, ter prvi odločni uspehi proti nenaravni zvezi dr. Gregorčič — dr. Payer 1900.

Ta prva knjiga bo obsegala okroglo 600 strani velike oblike in v njej bo točno opisano in ocenjeno delovanje nad 1000 narodnih delavcev in naših narodnih nasprotnikov. Nešteti naši goriški možje in žene bodo tu po vrednosti popisani in ocenjeni, tako da bo vsem v tej knjigi ohranjen hvalježen spomin. Opisani bodo vsi dogodki od leta do leta, po 1860 dalje celo do tedna do tedna. Tu bodo dokumentarno opisani vsi boji naših pravikov in narodnih delavcev za narodno enakopravnost, boji proti italijanski šopirnosti in pohlepčnosti, opisani bodo vsi važni politični dogodki in Avstriji, od katerih je bila kakorkoli odvisna nadaljna usoda goriške dežele. Skratka: tu bo v lepem redcu zbrano vse gradivo za bodočo narodno, politično, kulturno in gospodarsko zgodovino goriških Slovencev.

Ta knjiga izide v decembru, za Veliko noč pa izide druga enako obsežna knjiga, ki prinese enako obsežno zgodovinsko gradivo od leta 1901 do najnovejšega časa. Tu bodo opisani vsi naši boji in vse naše velepotepno delo do svetovne vojne, Goriška med vojno, dobo našega begunstva in končno dobo našega suženjstva do najnovejših dni.

Z ozirom na svoje skušnje, ki sem jih pridobil pri spisovanju teh dveh knjig in z ozirom na to, da mi je na razpolago dunajski najzanesljivejši vir, sem se odločil, da zberem in spišem tudi vse gradivo za Trst in Istro.

Ta moj program je za zgodovino slovenskega naroda obče in za nas Primorce še prav posebe velike važnosti, kajti ako zdaj vsega tega ne zberemo in rešimo pozabljenosti, bo našim potomcem veliko težje izpričiti podobno nalogo. Pokazati moramo svetu svojo lepo preteklost. In da bi mogel, ako mi Bog zdravje da, to nalogo srečno in častno izvršiti, se obračam tudi do svojih ožjih rojakov v Ameriki in jih vabim:

1. Da med svojimi znanci in prijatelji zberejo naročnike na prvo knjigo, ki bo stala 2 dolarja in poštne stroške. Med Vami je več mojih dobrih znancev, prijateljev in sodelovalcev, na katere še posebno apelujem, da zberejo kolikor mogoče mnogo naročnikov. S tem pripomorejo do izvršitve mojega velikega programa.

2. Mnogi od Vas ste doživeli med vojno v begunstvu, po vojni v suženjstvu mnogokaj, kar bi bilo vredno ohraniti v spomin našim potomcem. Jako zanimivo bi bilo tudi Vaše življenje, Vaše delovanje in Vaša borba za obstanek v novi prekmorski domovini. Napišite vse to vsak po svoje in pošljite na uredništvo tega lista, ki mi potem vse skupaj pošlje na Dunaj ali v Ljubljano. Presrečna hvala vsem tistim, ki kakorkoli pripomorejo, da pokažemo vsemu kulturnemu svetu svojo sijajno preteklost, svoje delovanje, svoje uspehe in svojo veliko kulturo. Hvala Vam!

Anton Gabršček.

bivši vodja goriških Slovencev.

(Nabirali naročnikov mi jako olajšajo nalogo in delo, ako ob podpisu naročnika potujejo tudi naročnino 2 dolarja in 25 centov za stroške, denar pa pošljete čimprej na: Hranilnica dravske bapovine (bivša Kranjska hranilnica) v Ljubljani. Natančno je označiti naslov, kamor pošljemo naročene knjige.)

KAKO JE ANGLEŽU TRDA PREDLA RADI VRAŽE

Neki Anglež, ki je potoval po Javi, da proučuje rastlinstvo, je prišel nekega dne v malo vas, kjer je dobil stanovanje pri vaščanu, z imenom Sariman. Ta Sariman je bil daleč na okrog znan in je znal poiskati najbolj redke vrste rastlin, kebre in drugo tako navlako, ki posebno zanimajo naravoslovce. Zato pa je jemal Anglež na vseh njegovih pohodih po okoli in se je rad z njim zabaval, ker je bil jako vseleaga značaja.

Toda kmalu zatem je postal Sariman molčeč, redkobeseden in se je izogibal vsakemu razgovoru. Dolgo se Angležu ni posrečilo izveči iz domačina, kaj da ga teži. Slednjič, po dolgem obotavljanju, je povedal, kar mu je ležalo na srcu.

"Vidiš, gospod, tukaj spodaj v vasi je prebival moj najboljši prijatelj, z imenom Wiroduro. Imel je malo prodajalno, kjer je prodajal pečene ribe, riž in druga živila. Vsak večer sva bila skupaj in sva se pogovarjala o letini riža, ali sva pa zapela kakšno pesmico. Nikdar ni prišlo med nama do kakega prepira. Pred dvema tednoma je ta moj prijatelj umrl. Zavil sem njegovo truplo v čisto platno, nesel ga na pokopališče in sem mu iz bambusovih palic ogradil grob. Dal sem mu na grob tudi riža, rib in bakreni denar, da bo imel za prvo silo na onem svetu. Tako sem izpolnil vse, kar je zahteval prijateljska dolžnost.

"Toda čuj, kaj se je zgodilo sedaj! Nikdar ne bi tega pričakoval od Wiroduro! O, saj ni za verjeti, kako mi je poplačal moje prijateljstvo. Ti veš, gospod, da imam vrt, tam pred vasio. Tam sem vsadil sladki krompir, čebulo in fižol. Saj si tudi ti že poskusil od tega. Pred nekaj dnevi sem se podal na vrt, da nabere nekaj sadežev, in kaj vidim tam? Vse je bilo razruvano, krompir izkopan, razjedjen in zdrobljen. V veliki žalosti sem se vrgel na zemljo, si pulil lase in se obtoževal, da sem morda storil kaj slabega.

Tedaj pa zapazim sledove neke živali in takoj vidim, da je bil divji prešič sovražnik mojega vrta. Se istega večera sem se postavil na stražo, da usmrtime grdo žival s sulico, da ji prebodem njeno krvoločno srce. Ni bil čakal dolgo, ko pride velik divji prešič gori ob potoku in naravnost na moj vrt. Ravno ko trdneje poprimem za sulico, me naenkrat spreleti groza, ker v prešiču sem spoznal mojega umrlega prijatelja. Gospod, divji prešič je bil moj največji prijatelj Wiroduro!"

"Morda si kadil opij, da si videl v prešiču človeka?" vpraša Anglež smeje. Toda v skrbipolnem obrazu Sarimana je videl, da je ta trdno prepričan, da se je duh njegovega prijatelja vrnil in dobil postavbo prešiča. Med 18 milijoni prebivalcev Jave jih je le malo, ki bi ne verjeli, da se človek po smrti spremeni v žival.

"Sariman," reče Anglež, "ni sem poznal tvojega prijatelja, toda pojdiva nocojšno noč na vrt, da bom tudi jaz tvojega prijatelja poznal."

Zmračil se in podasta se na pot. Da bi starega Wiroduro ne splašil, se je skril Anglež za neko drevo in je čakal, da izide mesec in da se prikaže prešič. Kmalu da Sariman znamenje in resnično, krasen divji prešič, katerega bi bil vsak lovec vesel, pride ob potoku navzgor. Lep star dečko! Niti malo se ne zmeni za navzočnost Sarimano, rohneč začne riti po nasadih, dokler ne izgubi Sariman potrpežljivost in vrže kamen v spretno splazi skozi ograjo, prekorači potok in se izgubi na nasprotnem bregu.

Anglež se je spomnil, da že dolgo ni jedel prešičeve pečene ke, in da bi bila to jako fina izprehema v hrani za nekaj časa. Drugo noč se postavi Anglež na stražo s puško in čaka

prešiča. Ni mu bilo treba dolgo čakati. Godrnjaje se prikaže prešič na vrtu. "Čakaj, prijateljček," reče Anglež, pomeri in ustrelji. Prešič se strese, potem jo pa udari v divjem skoku gori po bližnjem hribčku in se izgubi med drevjem.

Drugo jutro se poda Anglež z nekaterimi domačini, da poiščejo prešiča, ker je bil prepričan, da ga je težko ranil in da prešič ni tekel daleč. Ko se hoče napotiti Anglež gori na hribček, ga vpraša eden spremljevalcev: "Kaj si tam gori ustrelil prešiča?" "Ne," odgovori Anglež. "Zakaj pa vprašaš?" "Zato, ker se tam gori nahaja naše pokopališče."

Anglež ni tega vedel in ta novica mu ni nič kaj posebno prijala. Da bi bil prešič vsaj kam drugam bežal. In česar se je bal, se je v resnici zgodilo: prešič je ležal že ves trd par korakov od kraja, kjer je bil pokopan stari Wiroduro. Ko je Sariman to videl, je divje zavpil in stekel po griču navzdol. Angležu je bilo sedaj jasno, kaj si domačini mislijo, da je namreč ubil duha rankega Wiroduro in kolikor so mu dale noge, je pohitel nazaj v vas.

Ko prihitel skoro brez sape do Sarimanove kočice, sta ga tam že čakala z osedlanima konjema oba njegova služabnika. Vsi trije se vržejo na konje in zapodijo živali v skok, kolikor so jim dopuščale moči. Za njimi je zafrčalo nekaj psic, toda k sreči ni nobena zadela. Anglež si ni nikdar več upal v dotični kraj, ker bi ga bili gotovo ubili, ker je ubil prešiča, v katerem je bival duh rankega Wiroduro, ki ne bo sedaj nikdar mogel dobiti pokolja.

Ženske v vojaški službi

V zadnjem času vedno bolj poudarjamo in razvito gibanje ženskega sveta za mir je tembolj razumljivo, ker trpe baš žene največ med vojno, in od vojnih posledic. Življenje njihovih mož, sinov, očetov in bratov je v stalni nevarnosti. Koliko srečnih žena uniči strašna vojna, koliko družin pahne v pomanjkanje in obup. Dandanes pa se ženske tudi neposredno v nevarnosti, če nastane vojna, zakaj vse države se mrzlično oborožujejo z letali, s katerimi bo moč obstreljevati in skoro uničiti sleherno živo bitje daleč v ozadju. Prav nobenega upanja ni, da bi mogli te strahote bodoče vojne preprečiti z mednarodnimi pogodbami. Se razumljivejša pa je miroljubno stremenje ženskih udruženj, če vpoštevamo, da po svetovni vojni v mnogih državah militarizirajo tudi ženske, to je, da tudi za nežni spol uvajajo obvezno vojaško službo.

Zemlja boljšešviškega raja je s tem prva pričela in prednjači vsem državam. V Rusiji je družabni položaj moži in žen enak. Z zakonom o obrambi dežele so močje in žene enako podvrženi prisilni obrambni službi. Žene se urijo v orožju, imajo posebne ženske vojaške bataljone, ki so oboroženi kakor vsi drugi, službene dobe je celo dalja in imajo tudi posebne oddelke, v katerih so samo mladostne deklice, ki so se prostovoljno prijavile še pred zakonski določeno dobo.

Francoski zakon o deželni obrambi določa že v svojem prvem členu: "V času vojne so vsi francoski državljani ne glede na starost in spol dolžni, udeleževati se obrambe dežele kot bojevniki ali kot nebojevniki na vzdrževanju materialnih in moralnih dobrin, potrebnih za deželo." Francija, očitno ne bo hotela uporabljati čen na fronti, ampak samo za pomožno službo. Vendar pa je s to določbo zakona, ki ga v Franciji imenujejo zakon Pavla Boncourja, prestala dose-danja načelna delitev in so žene zakonski pritegnjene k vojaški službi, kar je v očitnem nasprotju z doslej veljavnimi načeli človekoljubnosti med vojno.

Slične zakonske določbe imajo tudi druge države, med njimi Finska, kjer so za žene uvedli neke vrste orožnih vaj. Vse žene morajo več tednov na leto obiskovati razne tečaje za negovanje bolnikov in ranjencev, za izdelovanje streliva in slično.

Najtemeljnejše priprave za sodelovanje žene med vojno so na Poljskem. Organizacija je do podrobnosti izvedena in urejena. Že v šolah poučujejo deklice v vseh vojnih vežbam sodobnih panogah kakor dečke. Pouk je obvezen. Neobvezen pa je pristop v ženske vojaške bataljone, ki so organizirani tako kot moški. Bataljone nadzorujejo in vodijo ter poučujejo v njih zastopniki ženskega oddelka za telesno vzgojo. Večinoma so to starejše ženske, oddelek pa je sestavljen del vojnega ministrstva. V teh bataljonih ne poučujejo deklet samo o negi ranjencev, marveč jih učijo tudi v streljanju in v vseh izrastkih strašnih frontnih borb.

Enako je tudi v mnogih drugih državah, samo da so morda zunanje oblike drugačne. Lahko govorimo o nekakih modernih Amcaconkah, o težnjah žen k bojevitosti in srednjeveškemu viteštvu. Žene se borijo z meči in s puškami. Na Japonskem so prišli že tako daleč, da so se ženski bataljoni aktivno udeleževali borb v Mandžuriji. O strašnih usodi teh ženskih bataljonov se pripovedujejo grozotne stvari; le malo žen in deklet se je vrnilo v domovino. Postale so žrtve borb in podivjane razuzdanosti japonskih vojakov, najbolj strašna pa je usoda nesrečnic, ki so jih Kitajci ujeli. Se samo ta primer naj bi bil resen opomin, zakaj gotovo je, da bi bila vojna, v kateri bi si ne stali nasproti samo moški, marveč spolno mešane vojske, najbolj grozotna in naravnost zverinska.

NE SMEJO POROČATI O SAMOMORIH

Ako kdo v Turčiji stori samomor, o tem ne sme pisati noben turški časopis. Za to je določena jako težka kazen.

Dnevna vprašanja

- Kako se je Grdinova dvorana v Clevelandu prvotno imenovala?
- Katera je bila prva slovenska dvorana v Clevelandu?
- Kako so se imenovali prodatori, kjer so se slovenski društveniki v Newburgu prvotno zbirali?
- Katera dvorana v Collinwoodu je bila pred 25. leti najbolj obiskovana od Slovencev?
- Kaj je bilo poslopje Slovenskega društvenega doma v Euclidu prej, predno je postala društvena dvorana?
- Kdaj sta bila poznana dva izdelovalca brinjeve v Clevelandu pred 25. leti?
- Kako se imenuje reka, ki teče skozi Cleveland?
- S katero železnico se najprej pride iz Clevelanda v Indianapolis?
- Katera železnica v Clevelandu se ne poslužuje Terminal postaje?
- Kdo je župan v Clevelandu, če župan Millerja ni v mestu?

Odgovori na vprašanja

- Stokes Hall.
- Jernej Knaus, v letu 1905.
- Mikl Plutova dvorana v Newburgu.
- Stanešičeva dvorana na Calcutta Ave.
- Cerkev, katero je kupil pokojni John Kracker, in ki so jo posvetili leta 1910.
- John Kracker in Jos. Grill.
- Cuyahoga River.
- Z Big Four železnico.
- Pennsylvania železnica.
- Direktor postav, William B. Kerr.

Če verjamete al' pa ne.

Ongav Janez je bil jako previden človek. Kadar je prišel pozno zvečer domov, si je vedno v kuhinji sezul čevlje, predno se je plazil v spalnico gori po stopnicah, da ga žena ni slišala. Tako je zjutraj vedno lahko utajil par ur. Veselil se je, da je tako spretno ukanil svojo boljso polovico. A njegova žena je bila tudi odprte glave, pa je nekega večera, predno je prišel mož domov, potresla po stopnicah male ostre žebličke. Od takrat ostaja Janez lepo doma, vsaj toliko časa, da iznajde kakšno protisredstvo.

Vojak se je javil k raportu, češ, da je kratkoviden in da bi moral biti odpuščen od vojakov. Vojaka pošljejo k polkovnemu zdravniku. "Torej slabo vidite?" ga vpraša polkovni zdravnik. "Skoro čisto nič ne vidim," potrdi vojak.

"Toda kako mi morete to dokazati?" "Čisto lahko, gospod polkovni zdravnik. Ali vidite onole muho na zidu?" "Seveda jo vidim."

"Vidite, jaz jo pa ne vidim."

Ritmojster uči svoje dragonce v hlevu takole: "Nikdar se ne bližajte konjem od zadaj, ne da bi jih ogovorili, sicer konji obrcajo vaše debele butice tako, da bomo imeli same kruljeve konje v hlevu."

"Saj se mi moj dedec ni zdel tako pijan, a ko je prinesel pokrov od stranišča in ga del na gramofon, da si jih par zaigra, sem pa vedela, da je bil dodobra nadelan."

Žena bridko očita možu, da ja stalen gost v gostilni: "Ubogi naši otroci!" jama žena. "Zjutraj, ko vstaneš, so že zdavnaj vsi v šoli in zvečer, ko prideš iz gostilne, so vedno že v postelji! Pošlji jim vsaj tu pa tam kako razglednico, da bodo vedeli, da imajo še očeta."

Ekspresni vlak, s katerim se je vozil neki Anglež, je trčil ob drug vlak. Polom velik, deset mrtvih. Angležu se ni nič zgodilo, izginil pa mu je sluga. Pokliče sprevednika. "Gospod sprevednik, ali ste videli kje mojega slugo?" "Sem ga, ali vlak ga je raztrgal na dvoje."

"Dobro, prinesite mi tisto polovico, kjer so moji ključi."

Najemnik je poklical gospodarja in mu kazal na vlažno stanovanje: "Poglejte, stanovanje je vendar vlažno, pa zahtevate tako visoko najemnino! Saj kar gobe rastejo po zidu!"

"Ali mislite, da naj za tisto pisikavo najemnino, ki jo plačujete na mesec, rastejo nageljni po zidu?"

Rojak se odloči, da se izseli v Ameriko in sicer sam, ženo misli pustiti doma. Ko ga nekdo vpraša, zakaj bo pustil ženo doma, mu rojak odgovori: "Zato, da se mi ne bo po domu tožilo."

Meščan se pripelje na deželo na lov. Ustavi se pri najemniku lova, s katerim bosta šla drugo jutro na lise. Blizu vasi vidi meščan ob glavni cesti vse polno lukenj, pa vpraša domačina: "Kaj pa so te luknje tukaj?"

"To so lisičje luknje."

"Lisičje? Pa tukaj, prav ob cesti in konec vasi?"

"Aha, tu vidite vso lisičjo prekanjenost. V teh luknjah so se nastanile vse stare in pohabljen lise iz okrožja in ker same ne morejo nič več ujeti, prežijo na avtomobile in pobirajo povoženo perutnino za njimi."

DR. FR. DETELA:

HUDI ČASI

V revni hiši na koncu vasi se je spravljala vdova k počitku v edino posteljo pri hiši. Edini sin, krepak mladenič, je ravno hotel upihnuti svetiljko, da se iztegne po svojem ležišču na klopi, kar je potrkalo trikrat na malo okence.

"Križ božji!" je vzdihnila preplašena mati in se sklonila pokoncu. Sin je zgrabil svetiljko, posveti skozi okno in obsijal bradati obraz Sinurjevega poslanca. "Za starega cesarja!" je dejal mož zamolklo in povedal, kje da se snidejo. Mati, ki ni preslišala nobene besede, je takoj vedela, kaj da pomeni poziv. Skočila je iz postelje, se postavila pred vrata in začela prositi in rotiti sina, naj je ne zapusti.

"Ne bodite sitni!" je dejal fant čemerem. "Jaz pojdem." Vrgel je suknjo čez ramo in se obrnil proti vratom. Tu je strahljiva mati, ki se je oklenila sina in jokala, naj ostane doma. Sin se je izkušal oprostiti njenih rok, a ko se je naveličal, jo je prijel in vzdignil kakor pero in nesel na posteljo. Potem je skočil skozi vrata, zaprl hišo in izginil v noči. "Bog mi grehe odpusti, kako so sitni!" je godrnjal sam pri sebi, ko mu je še njeno javkanje bilo na uho.

Drugje je že vse počivalo, ko je prišel skrivni poziv. Urno je vstal mož in se jel tiho napravljati; a zbudila se je žena in prestrašena jela popraševati, kaj da počenja. Mož jo je miril, da pojde na semenj, da bo do večera že doma. A ni je goljufal, in njene prošnje in jok so zdrunile otročice, ki so začeli z njo jokati. "Ali hočete, da nam hišo zažgo?" je pogovarjal na tajil svoj nemir in svojo bolelost. "Tiho bodite in molite!" so bile njegove zadnje besede. V veži je zazvela sekira, vrata so se odprla in zaprla; čulo se je še nekaj korakov po vlažni zemlji, potem je postalo vse tiho.

Zopet drugje so planili na trkanje trije odrasli sinovi in krepak oče pokoncu. Mati si ni upala ne ugovarjati, ne prositi. Molila je skupno z njimi za srečno pot in jih škropila z blagoslovljeno vodo.

"Če ne bi šlo za cesarja," je godrnjal oče, "bi se jaz malo brigal za tega komisarja in njegove rokovnjače."

Temna noč je še bila, ko so se jeli zbirati kmetje nad Mirno pečjo. Tiho so se pozdravljali in si stiskali roke. Marsikomu je prihajalo na misel vprašanje, ali bo še teden nazaj. Drugi so mislili na svoje, in pusto jim je bilo pri srcu. Vedno več jih je bilo. A prihajali so po cesti od Trebnja tudi sejmariji z vozovi. Te so kmetje ustavljali, češ, da pojdejo skupaj, nalagali so na vozove svoje orožje, sekire, pokoncu nasajene kose, železne osti na dolgih drogih, tu in tam kako sabljo ali puško. Ko je proti jugovzhodu dan zasvital, so se po meknili vozovi naprej. Kjerkoli se je strnila stranska pot z veliko cesto, se jim je pridružilo novih mož, in s številom je rastele pogum. Nabralo se jih je kakih štiristot mož. Pravili so si, da ni v mestu skoraj nič vojakov, da meščani že težko čakajo njihovega prihoda, da pobijejo tistih par Francozov in se vzdignejo s kmeti vred Metličanom in Kočevcem na pomoč.

"A kdo nas bo vodil?" je vprašal majhen moštček z velikanškim drogom na rami. Tovariši so se spogledali.

"Komisar. Kdo pa?" je odgovoril eden. "Tisti, ki je v nedeljo tako lepo govoril."

"Saj je poslal svojega tovariša sem, onega, ki tam spredaj hodi s Sinurjem," je pokazal fant s prstom. "Če je že nas tako vnel, kaj menite, kako je navdihnil meščane!"

"Sinur je bil vojak," je dejal

zopet drugi, "ta bi bil dober poveljnik."

"Za ropanje," je pristavil sosešč zamolklo in zaklel.

"Kadar pobijemo Francoze," je godrnjal naprej, "se bomo pa tamle onih lotili."

V ječi pa je sedela pri svojem možu Gregorička in tarnala, zakaj da ni bil njej povedal, da ima še orožje skrito; ona bi bila odvrnila vso nesrečo. Mož se je izgovarjal, da je bil pozabil, in jel govoriti o domačih stvareh v skrbi za bodočnost svoje rodbine. Naštevaje je, kdo je njemu dolžan in koliko; komu dolguje on; da bo treba na pomlad prekriti streho in najeti še enega pomočnika. Potem jo je nagovarjal, naj ide domov; zakaj sam mora zbrati svoje misli, ker pričakuje patra frančiškana. Naglas se je zajokala žena ob teh besedah in se oklenila ljubelega moža, ki jo je rahlo peljal do vrat in potrkal čuvaju.

"Otroka mi dobro odgoji!" je dejal sam ganjen. "Pošten naj ostane kakor jaz; a tako nagel ne sme biti in tako trmast, in več sreče mu daj Bog!"

Žena je šla, vrata so se zaprla, in Gregorič je začel misliti na druge važnejše reči.

Ne daleč od tam je bila Apertova pisarna. Komisar je sedel za mizo in pisal, da je škripalo pero po raskavem papirju. Prišlo je bilo ponoči prevažno poročilo, da je general Zucchini ukrotil upor v Metliki in v Kočevju in da se vrne proti večeru. Zmago je bilo treba na primeren način razglasiti in proslaviti. Zucchini se je zdel Apertu velik mož, in njegovo navdušenje za Francoze je rastle. V pisanju ga je premočil okrogli glav, ki se je hotel s komisarjem pomeniti o isti zadevi.

Kmetje pa so se bili približali mestu, so jemali orožje z vozov in se razvrščevali, kakor se je komu zdelo. Pred mestom jim je prišlo nekaj neborovornih francoskih vojakov naproti; kmetje so jih popadli in povežali; a dva sta jim ušla, tekla v mesto nazaj in vpila vsa preplašena: "Razbojniki, razbojniki!" Hitro se je raznesla po mestu novica, da gredo kmetje nad Francoze. Sejmariji na trgu so začeli pospravljati svoje blago, štacune so se zaklepale, boječi ljudje so bežali in se zapirali v hiše, še več jih je drlo iz radovednosti iz hiš na ulice.

Med neurejeno množico upornikov pa je nastal hrup, ko so eni vpili, kam da naj gredo, in drugi kričali, da "v kresijo, v kresijo!"

"Za meno!" je zavpil Birk, zgrabil sekuro na vozu in udrl skozi kresijska vrata naravnost proti ječi. Zakričal je nad njim črnook vojak, ki je stal na straži, in vzdignil puško. Birk se ni zmenil; udaril je s sekuro po vratih ječe, in za njim so silili drugi. Puška je počila; Birk se je prijel z levo roko za prsi, in ko so odjenjala vrata, se je zgrudil na kolena. "Rešite se, gospod Gregorič, rešite se!" je vikal in si tiščal rano. Kri mu je premakala obleko in tekla izpod prstov. Z očesom, polnim prošnje in vdanosti, je še mignil Gregoriču, omahnil in obležal. Jetnik pa je hitro spoznal priliko, planil s prirojeno odločnostjo skozi množico na prosto in tekel iz mesta vun, kolikor so ga nesle noge.

Kmetje so pobili stražnika, ki se je hrabro branil, in vpil v veži in pred hišo: "Komisar! Komisar naj pride! Kje je komisar?"

Komisar pa se je tresel v svoji pisarni, ker je spoznal, da mu gre za glavo. Da bi potegnil s kmeti, mu še za trenotje ni prišlo na misel sedaj, ko so zmagovali Francozi; a tudi odločiti se ni mogel, kaj naj stori, ali naj poskusi ubežati, ali naj se brani, ali naj gre mirit razburjeno množico.

"Kaj je storiti? Kaj je storiti?" je stokal in javkal in čakal ukaza od glavarja. A ta je bil v skrbeh sam zase. Vendar se ni dolgo pomišljal; planil je v vežo med hrupno množico, se preril

s pomočjo uradnih slug do stopnic in se rešil v prvo nadstropje. V pisarno pa je vdrla tolpa, zgrabila trepetajočega komisarja, ki je bil izgubil vso duševno in telesno moč, in ga vlekla na cesto. "Naprej, naprej! Vodite nas!" so kričali kmetje. On pa je izkušal govoriti in miriti. A zaman.

"Nič besedi!" so vpili. "Sedaj ni časa!" Čulo se je iz mesta bobnanje in trobljenje vojakov, ki so se zbirali. V smrtni stiski se je umikal komisar in porabil trenotje, ko so ga izpušile kmetijske pesti, in skočil proti vratom, skoz katera so sluge izrivali kmete.

"Pobijte ga, sleparja, zapepljivca!" je zakričala razjarjena množica. Pod cepcem se je zgrudil nesrečni komisar na tla, in deset sulic se mu je zabodlo v prsi.

"Kam pa sedaj?" so vpili kmetje in gledali drug drugega. Odločen je bil samo Sinur. Ta je pomignil svojim tovarišem in udrl z njimi po strmi stezi proti prostiji nad francosko blagajno. Kmetje so se nato razdelili; nekateri so hoteli za Sinurjem nevede, zakaj; drugi so se napotili po glavni cesti proti trgu in so klicali meščane v boj proti Francozom.

Kaj se je potem zgodilo, nam pripoveduje Vrhovec v svoji zgodovini Novega mesta.

Najprej je nastal boj za prostijo, a ne med Francozi in kmeti, ampak med kmeti in Sinurjevimi tovariši. Le-ti niso hoteli deliti plena in so odganjali kmete iz grda. Pobili so par najsilnejših in se zaprli v prostijo. Kmetje so razbijali nekaj časa po vratih, a ker so bila pretrdna, so se obrnili proti trgu doli.

Tu jih je čakal žalosten sprejem. Francozi so bili zbrani v dvema topovima pred pošto. Ko sta se prikazali obe četi kmetov, ena od prostije, druga od kresije, se sem, se je zabliskalo in zagrmelo iz topa, in razpršila se je množica na vse strani. Največ jih je bežalo proti mostu; a tukaj jih je sprejel drugi oddelek Francozov in jih obrnil nazaj. In ko so pribražali zopet na trg, se je zabliskalo in zagrmelo iznova, in na trgu je ležalo in se vilo v krvi kakih dvajset trupel. Zdaj so pometali kmetje svoje revno orožje proč in bežali, kamor je kdo mogel. Francozi so šli za njimi in jih streljali in pobijali kakor divjačino na lovu. Kjerkoli se je pokazal kak kmet, je počila puška in malokdaj zastoj.

Kmalu so bile ulice prazne; Francozi so bili gospodarji v mestu. Obkolili so prostijo, da ni mogel nihče uiti, in postrelili Sinurja in vse njegove tovariše do poslednjega. Po mestu so razglasili preki sod in razbonali, da preti smrtna kazen vsakomur, ki bi prikril kakega kmeta. Pričela se je gonja in iskanje. Tu in tam so katerega, ki je bil zašel v neznano ulico, izvlekli iz skrivališča in ga na mestu ustrelili; nekaj pa so jih vendar rešili milosrčni meščani. Ko sta pretekli dve uri, ni bilo videti več nobenega živega upornika v mestu; mrtva trupla pa so naložili na voz in pometali v Krko.

Poročilo o tem uporu se je bilo poslalo takoj generalu Zucchini, ki je pospešil svojo pot. Pred njegovim prihodom so bežali v gozde prebivalci tistih vasi, ki so se bile upora udeležile. Krvavi žar na nebu je naznanjal proti večeru, da se bližajo Zuchijevi vojaki, ki so gredoči požigali uporne in sumne vasi. Požgati so hoteli tudi Trebnje in Mirno peč; a ondota župnika sta prepričala francoskega poveljnika, da se je usmilil zapeljanih ljudi. Za smihel se je uspešno potegnil okrogli glav.

Velika beda je zavladala po opustošenih vaseh. Gladni, od mraza drhteči otroci so se potikali in brskali po pogoriščih; zapuščene matere so prosile njim in sebi hrane daleč naokrog; fantje in moške pa so se skrivali po gozdih kakor plahe zveri. Prihodnjega nedeljo je bil zopet oznanjevalo po vseh cerkvah, da naj se vrnejo vsi brez strahu do

mov, da je vsem odpuščeno. Francozi sami so začeli pobirati mile darove za svoje "pogorelece."

A kateri mili dar bi posušil solze vdov in sirot! Za mrtvim roditeljem je plakala Birkova družna. Malo tolažbe je bilo, ko je prišla s pestunjo in detetom Gregoričeva gospa vesela pravit, da ji je mož poslal pismo s Hrvaškega, kamor je bil srečno pobegnil, rešen od nesrečnega Birk. Prinesla je bila gospa lepa darila otrokoma in obetala iz hvalečnosti, da ne bo pozabila Birkovih sirot; uboga vdova se je le še živeje spomnila, kako je zapuščena; in ko je Gregoričeva gospa smehlajala se izpraševala svoje dete: "Kje je papa?" sta upirali Birkovi siroti oči prosoče v mater, in tiho je vprašala deklica: "Kdaj pa pride naš papa domov?"

(Konec.)

Da bodo otroci zdravi

Eno najdragocenejših daril, kar jih morete dati svojemu otroku, je, da ga navadite mirno in dovolj dolgo spati, pravi dr. Foster Kennedy, profesor zdravilstva na cornellski univerzi. Imenovani zdravnik je prepričan, da pospešuje ta navada otroku rast in da mu tudi pomaga, duševno se prilagodevati vedno večjim zahtevam življenja.

Ko pa otrok doraste, mu pomaga ista navada premagati marsikatero težavo. Dr. Kennedy pravi, da nekateri otroci ne spe dovolj dolgo in da zato v šoli zastajajo. Če otrok premalo spi, je navadno nevrstjen in razdražljiv. Čeprav vemo, da nekaterim otrokom spanje bolj koristi kakor drugim in da ga potrebujejo zato nekateri morda manj, je vendar nedvomno, da spe nervozni in razdražljivi otroci vsako noč manj, kakor bi morali, čeprav baš oni potrebujejo največ spanja. Četudi se zdi, da se počuti otrok po razmeroma kratkem spanju dobro, je tu vedno nevarnost, da utegne imeti nezadostno spanje v poznejših letih slabe posledice.

Od starosti je odvisno, kako dolgo mora otrok spati. Dr. Kennedy je prišel po izkušnjah do tega zaključka:

Otrokova starost	Ur spanja
do konca 1. leta	14—16
od 2 do 3 let	13—14
od 4 do 7 ali 8 let	12—13
od 9 do 10 let	11½
v 11. letu	11
v 12. letu	10½
v 13. letu	10
od 14 do 15 let	9½

Dr. Kennedy opozarja starše na to, da je najzanesljivejši znak zadostnega spanja, če se otrok jutraj zbudi čil in osve-

Max Schmeling, zgoraj in Mickey Walker, levo, ki se bosta poskusila v rokoborbi 19. septembra na Long Islandu, N. Y. Preostanek borbe se bo porabil za mlekko newyorških otrok. Borba bo tudi odločila, kateri izmed teh dveh se bo spoprijel z Jack Sharkeyem prihodnje poletje za svetovno prvenstvo.

žen. Kdor hoče, da bo njegov otrok dovolj dolgo in mirno spal, se naj ravnava po tehle pravilih:

1. Pazi naj, da bo otrok v postelji vsak večer ob določeni uri. Otroci do 10. leta bi morali hoditi spat poleti ob 8., pozimi pa ob 7.

2. Pazi naj, da bo otroška spalnica dobro prezračena, da bo v nji zrak svež in hladen. Odpirati je treba okna spodaj in zgoraj, da more zrak redno in pravilno krožiti.

3. Ko je otrok že v postelji, ga ne smejo motiti ropot, svetloba, glasno govorjenje ali godba.

4. Prepričaj naj se, ali je za otrokovo udobnost dovolj poskrbljeno, to se pravi, pazi naj, da otroku ni prevroče, da ga ne zebe, da ni preveč odet, da nima prenatrpanega želodca ali da mu ni treba na stran. Pri večjih otrocih naj se gleda na to, da svojih skrbi iz šole ne vzamejo s seboj v posteljo. Domače naloge naj opravijo čimprej, da ne mislijo nanje, ko gredo spat. Če hoče otrok mirno spati, ga ne smejo mučiti nobene skrbi.

5. Otroci mora spati sam, postelja pa mora biti udobna, ne pretrda in tudi ne premehka.

6. Topla kopel in malo toplega mleka pomagata otroku, da hitro zaspi.

7. Nikar ne pripoveduj otro-

ku, da je zaspati težko; ne pravi mu torej, da sam ne moreš spati.

NEPROSTOVOLJNA REKLAMA

Pariški duhovnik, pater Bethlehem je znan, da pri vsaki priliki preganja in uničuje vse nemoralne podobe in knjige, ki jih dobi v roke. Še pred nedavnim je pred nekim glediščem strgal plakate s stene, ker so bile zenske na plakatih vseeno nekaj premalo oblečene. Toda pred nekaj dnevi je imela pa njegova propaganda proti nemoralnosti čisto obraten uspeh. Ustavil se je pred izložbenim oknom neke knjigarne, kjer je videl, da knjige, ki so bile razstavljene, ne bi bile baš priporočljive za kako dekliško šolo. Sveta jeza ga popade in kar tam začne pridigati proti pohujšljivim knjigam. Kmalu se je zbrala okrog njega velika množica, ki ga je vneto poslušala. Kmalu pa pride pred trgovino knjigotrtec, ki pravi, da se tukaj knjige prodaja in da se ne bi smelo ljudi odvrčati od nakupa knjig. V veliko presenečenje pobožnega moža, so ljudje planili v trgovino in kupili vse knjige, čez katere je pater zabavljaj. Trgovec je tako napravil jako dobro kupčijo.

Ustrelil ženo, ker mu ni skuhala večerje

Easton, Penna., 23. avgusta. Frank Polaček, 43 let star, je v tem mestu ustrelil svojo ženo, ker se je branila pripraviti mu večerjo. Polaček je to priznal pred policijo, toda je pristavil, da je hotel ženo samo prestrašiti. Poznanci trdijo, da je bil Polaček drugam na večerjo povabljen, toda ni šel, in žena, ki je mislila, da ga ne bo doma, ni pripravila večerje.

Svojo predrznost je plačal z življenjem

Towanda, Penna., 23. avgusta. 28 letni George Ward, prodajalec vstopnic nekega cirkusa, je trdil, da kaže niso nevarne. Splezal je v kletko, kjer se je nahajalo več kač, in je pri tem dvignil kačo klopotačo, ki je odprla gobec in pčila drznega moža. Ward je pozneje pri prevozu v bolnico podlegel poškodbam.

Studenec odkrit, ki ima alkohol v vodi

Saugus, Massachusetts, 23. avgusta. V bližini tega mesta so odkrili studenec, katerega voda ima mnogo alkohola. Od vseh strani hitijo ljudje blizu. Vsebinska alkohola v vodi je uradno dokazana.

* \$1,000,000 je daroval japonski cesar za brezposelne.

* V Sault Ste. Marie je padel včeraj sneg.

MALI OGLASI

S hranilno knjižico
International Savings & Loan Co. lahko kupite pri nas obleko, površnik ali suknjo. To velja samo za nekaj časa. Oglasite se pri nas; da se pogovorimo.

Brazis Bros.
6905 Superior Ave.
(Tues. Thurs.—x)

V najem se da
tri sobe za \$12.00 na mesec. Štiri sobe za \$14.00 na mesec, 6 sob za \$18.00 na mesec. Pet sob in garaža na 140. cesti blizu jezera za \$25.00 na mesec. Vprašajte na 1011 E. 64th St. Tel. KENmore 4597-J. (202)

Dvoje stanovanj
se pocieni odda. Eno ima 5 sob zgoraj, garaža, vse na novo dekorirano. Stanovanje se nahaja na 899 Roll Road, Collinwood. Drugo stanovanje je 5 sob, vse prenovljeno, na 1114 E. 63rd St. Družine z otroci imajo prednost. Pozve se na 1133 Norwood Rd. Tel. KENmore 4731. (200)

Ženska išče
službo za hišna opravila. Kdor ima kaj naj pusti svoj naslov v uradu tega lista. (200)

Dekle
išče delo, sposobno za vsakovrstno delo. Vprašajte na 990 E. 69th St. (199)

Stanovanje
se da v najem, štiri čedne sobe, kopališče. Odda se odrasli, mirni družini. Vprašajte na 6410 St. Clair Ave. (Aug. 18.20.22.24)

LED IN PREMOG

TOČNA POSTREŽBA
JOSEPH KERN
SLOVENSKEGA RAZVAŽALEO
LEDU IN PREMOG
1194 E. 167th St.
Pokličite KENmore 4381

Liberty House Wrecking and Lumber Co.

5327 St. Clair Ave. E. N. 0642
POSEBNOŠTI ZA ODPRTIJO:
Novi 2x4, 18 čevljev dolgi, 2c čevlji
Novi 1/2 in. Lap siding, 3c kvdr. čevlji
Rabljeni 2x4, 1c čevlji.

HYVIS MOTOR OIL

PERRY'S SERVICE STATION

6619 St. Clair Ave.

THE OLD HOME TOWN Registered U. S. Patent Office By STANLEY

ARNOLD ZWEIF:

Slučaj narednika Griše

Za "Ameriško Domovino" prestavil M. U.

Resnici na ljubo: nihče ni imel za te gozdove toliko zasluge, kakor Nemci, ki so jih razredčili, posekali in zopet na novo po pruskem načinu zasajevali. Tako so nekako spoštovali splavarje, ki so prihajali na ogromnih splavih po rekah: na tisoče splavarskih legitimacij so izdajali, če se je le kdo hotel za to delo zanimati.

In vsled tega je lahko zvečer nekega gotovega dne Red Eisik Menachem pokazal dve taki legitimaciji: sicer sti bili zmečkani in zopet zavrženi, zelo umazani. Maščobni madeži pa so jim dajali spoštljivo in prepričevalno lice, ne da bi šteli neštete pečate, ki so se na njih šopirili.

Zverjad iz gozda in polja živi po noči, a ne po dnevu. Ponoči se ljubi, pije, je, se druga drugo ubiva. In ljudje iz zasedenega ozemlja so morali delati kakor zverjad, kadar so hoteli kam dalje, kakor jim je dovoljeval očeladeni pajek. Nemogoče, nesmiselno bi bilo, skušati nadzorovati steze, ki so šle vstric z glavno cesto, po kateri so se pregibale čete in transporti. Vojaška policija, po dva, po trije skupaj in dobro oboroženi, na si ni upala v temi stopiti daleč od glavne ceste. Preveč stvari se je dogajalo: kljub svari lom, preiskavam in usmrčenjem je bila dežela preplavaljena s skritim orožjem. In velike gručice, ki so nekada lastovali to zemljo, so se klatile ponoči neokoli.

Na odprti ravnici, ki je bila posejana z drevesnimi štori, so stali brinjevi grmi, višji nego hiše. Griša si je zasenčil oči, se v zadregi nasmehljaj in ko jih je ugledal, je vzkliznil: "Izgleda kakor nune v megli." Njegova dva tovariša sta tiho cvrla jajca pri ognju. Skozi mir nastajajoče noči je odmeval vik za poznele vrane in tudi že kriki nočne sove. Griša je sedel k svojim tovarišema in dejal: "Dolga mi postaja, prijatelja."

"Dobro se ti je godilo pri nas in pomelkuži si se, tovariš," je dejal Fedjuška. "Moral bi se bli sestrati z nami v poletju, ko so nas grizle podgane in je lakota krullala po naših trebuhih: ali pa v jeseni, ko smo po noči želi in razsvetljevali hiše s krogliami."

"Ah, kaj," je dejal Otto Wilde nemški, a zelo počasi in razločno. "O pravem času odhajš. Baš ugoden čas je sedaj," je dostavil ruski. Izvlekel je iz svoje vreče zemljevid, najdragocenejši zaklad, kar jih je posedovala naša skupina, ter z nožem pokazal Griši, kje se nahajajo. "Mi pojdemo gori po Njemenu, a ti pojdi v nasprotno smer. Mi pojdemo po vodi do Grodna in najbrže potem peš do Vilne ali pa se nam morebiti posreči skriti se v kak železniški voz. Ne bo lahka pot, tovariš," je pristavil nemški.

Griša je priklimal. Saj živahen mladenič lahko skoči na počasni mimovozni tovorni vlak in lahko potuje skozi zapuščeno ozemlje po noči. A misel, da bo moral iti sam, mu je zaprla sapo. Nekako omamljen in paraliziran je gledal na črne vijuge na zemljevidu. "To je najbrž reka," je dejal tiho. "Kako pametni so, da jih narišejo."

"Prišli bomo do nje jutri popoldne," je dejal Fedjuška, "lepi, ljubki Njemem. Potem boš moral ti, Griša, iti ob neki navzgor, kakih pet milj od nabrežja vedno. Paziti boš moral, da ne izgubiš reke izpred oči, kajti ona prihaja od vzhoda, a ti hočeš v to smer."

Griša je pokazal kompas na

veržici svoje ure.

"Da," je dejal Otto Wilde, "ne moreš pa neprestano slediti svojemu nosu in se potepati po deželi. Vedeti moraš, kje si in držati se svoje poti. Ti prijatelj, si se navzel preveč masti v naši družbi, preveč si spal v postelji, ki bi jo lahko jaz imenoval."

Več niso govorili. Griša si je popekel v žrjavici nekaj kruha in mislil, kako prijetno je pač govoriti z ljudmi, ako bo moral človek biti za tako dolgo sam. Otto Wilde je strmel zamišljeno v ogenj. Škornje si je bil postavil v precejšnjo oddaljenost od tega, da ne razpokažo vročine. Zleknil so se na plahte, si zavili noge v odeje. Za Wildeja in druga dva Nemca v družbi je bil položaj dokaj bolj resen nego za Ruse. Prišel je do zaključka, medtem, ko je pregledoval zemljevid, da bi bilo za nje vsekakor bolj varno, ko bi šli čez poletje v močvirja za Grodnim, kjer je le nekaj domačinov poznalo prehode. Končno pa je pomislil, da bi bilo tudi mogoče, da se skrijejo v Vilni. Ironično se je nasmehljaj, ko se je nečesa domislil: v slučaju da bi postalo prenevarno, bi se lahko storil neumnega. Pri beli dnevi luči bi se zaletel v kakega policaja, blebetal mu pol ruski, pol nemški, tako da bi dotičnik mislil, da ima opraviti s kakim ranjenecem, ki je izgubil spomin — ter predložil svojo osebo nato v kak krvavi bolnišnici zdravnikom kot pravi problem amnesije.

Morebiti bi seveda spustili skozi njegovo telo Faradayev tok, a v tem slučaju bi lahko vpil, da bi se bolnišnica stresala. Na vsak način pa ne sme pastj nemškimi oblastvom v roke kot nemški vojak in dezertir.

Medtem je Fedjuška opozoval novodošleca, ki jih bo kmalu zopet zapustil in nadaljeval svojo pot sam. Ni mu zavidal. Osemnajst let Fedjuškinega življenja mu ni ostavilo nobenih iluzij. "Sedaj boš zopet sam," je prišel. "Da, zopet bom sam, bratec," je odvrnil Griše.

"Zdi se mi, da ti bo od časa do časa mraz."

Griša se je nasmehnil: "Goto-vo mi bo mraz, bratec."

"Mar ne boš tudi lačen, precej lačen, tovariš?"

Griša je nagubančil čelo: "Lačen bom, kadar bom moral biti tovariš."

"Izhodil si boš škornje, a nazadnje boš padel v roke vojaški policiji, prijatelj — tako ti preokujem jaz."

Griša je dolgo strmel v mladi, a trudni obraz, ki je bil v nesoglasju s črno, mehko brado, ki ga je obdajala. "Čemu naj bi ti ugajalo, ako bo mene sreča zapustila? Mar nimaš dovolj svoje nesreče? Klatiš se z nami tu naokoli, ko ti nista ni mati ni oče daleč."

"Zbrigaj se sam zase," je dejal Fedjuška osorno. "Kadar mi kaj ugaja, mi ugaja. Sedaj pa mi ni po godu. Kadar pada kostanj raz drevesa in pokajo lupine, komu je to po godu? Pravimo, da je pač moral pasti, počiti — temu se nimamo čuditi."

Otto Wilde, ki je razumel ruski bolje, nego je govoril, je pogledal najprej enega, potem drugega. "Zakaj naj bi se ne prebil? Ako bo imel sreče, bo prišel skozi."

Fedjuška pa je mislil, medtem ko je metal v ogenj češarke: "Čemu le imenuje srečo, to da bo prišel skozi? Saj je življenje norost. Jaz na primer bi se bil moral že zdavna obesiti. Vsak komaj čaka miru, a čemu nam bo mir? Star dolgočasni svet zopet! Ta mladenič si bo

šel v srečo, ako se preplazi skozi fronto. Nato mu bodo dali tri tedne dopusta, a čim se bo zopet udobno ustallil pri ženi in otroku, ga bodo zopet poiskali. Seveda, da ga bodo, o tem ni dvoma. In ko se mu bo do dobrega razlil po ustah okus po blatu in revščini, lakoti, in žeji in nočeh brez spanja, bo ubit v prvi praski, ker je postal medtem počasen in okoren." Zastrmel se je v Grišo, kakor bi si hotel še enkrat utisniti potezo njegovega obraza, segel v žep in mu dal dragocen zaklad — škatljičo vzgalic.

"O, saj smo prijatelji vsi. Tu, si boš zakuril ogenj, misli na Fedjuško, ki ti je govoril tako zoperne stvari. In čuj me: moj oče prodaja živila in žganje in kar mu le pride pod roke, v Mervinsku. Nad trgovino je zelen, modro, belo in rdeče obrobjen nadpis. Ime mu je Veresejev in stanuje baš nasproti stolnice. In, ako kedaj prideš po Božji milosti tjakaj, pojdi k njemu, povej mu, da si me videl v gozdovih in naj mi piše v Vilno — on že ve, kam — kako mu gre. Pa naj mi tudi piše, kako bo tebi. Sedaj pa zaspi. Nocoj smo zadnjo noč skupaj. Vesela mora biti ta noč — kajti nihče izmed nas ne ve, kdo je najšrečnejši."

Niso več govorili pač pa se zavili v odejo in ležali tik drug ob drugem. Na nebo je priplaval krvavordeči mesec. Njekje v daljavi je nekaj tulilo, najbrž kak volk, morebiti tudi kak pes — a v zraku je krožila nad spečimi in njih pojemačim ognjem sove.

V onih dneh so krožile med civilnim prebivalstvom kaj čudne govorice. Kmetje v kratkih ovčjih kožuhih, kočarji, ki so imeli hlače zatlačene v škornje, ženske z litvinskimi avbami, katere so si obešale svoja krila preko ramen na kvačkanih trakovih, Judje v dolgih, starinskih haljah — črnih haljah, kajti črnino morajo nositi Jakobovi sinovi — baš kakor si lahko videl ljudstvo iz Knjige na reliefih na hititskih templjih. In vsi ti ljudje so se od časa do časa — seveda, samo za to, da se kratkocasi — pogovarjali o čudnih nočnih prikaznih. Doli ob Njemenu so se čule stopinje ponoči, sedaj v tej, potem zopet v drugi vasi. Nekateri med njimi so trdili, da so videli za debli ob gozdnem robu neko prikazen in tu pa tam so psi lajali in tulili kakor zbesneli. Nekaj se je dogajalo — otroci so to najbolje vedeli. Dečaki z vasi, Litvini in Judje, katerih glave so vedno napolnjene s povestmi in bajkami, so že prišli do zaključka, da se potika naokoli duh, "carjev voljak." Ta pa je večji kakor brinjevi grm, brado pa ima zvezano za tilnikom, da je ne bi po hodil. Preko ramena mu visi pučka, a očesne vdolbine so seveda prazne. In tak hodi vsako noč, noč za nočjo, ob reki — zato pa tudi psi lajajo. Lahko je hodil tudi po površini vode, kaj-

ti lažji je kakor zrak. Duh padlih vojakov, "carjev voljak," gre iz Poljske, gre iz Litvine, skozi Belorusijo, skozi judovske vasi, koraka proti vzhodu. — Gorje carju, ako pride vojak do njega! Gorje carju, ako se vpro prazne očesne dupline vanj, gorje mu, ako doseže bajonet, ki je rdeč turške, nemške in avstrijske krvi, njegove trepetajoče spremstvo! Vojak maščevanja hodi svojo pot v noči in ni dobro, ako ga srečaš.

Njemem je tekel svojo pot, nrmral kakor Jud, ki moli.

Duh se ni bal človeških bivašč. Ko je Klara Filipovna, soproga gospoda Studeitis-a, nasproti čigar hiše so Nemci postavili tablo, na katero so nabili svoje razglase, zadnjo noč hotela po svojih opravkih na gnojni kup, je ugledala duha, kako je stal v mesečini. Ne bi mogla povedati, kako se je duh prikazal, kako je izgubil: tamkaj je stal in se režal v tablo, na kateri so nabiti nemški ukazi in razglasi, stari in novi. Zavila si je glavo v predpasnik ter pričela moliti k sv. Filipu, čeravno je bila, kakor je čepela, komaj v spodobnem položaju, da moli. Kaj pa naj človek naredi, ako pošilja hudič duhove v mesečini? In ko je potem zbežala v hišo, a se je morala zopet vrniti po copat, ki ga je spotoma izgubila, ni bilo več duha pred tablo, na kateri so bili nabiti v sedmih jezikih razglasi nemškega visokega poveljstva.

Govorice beže hitreje po reki navzdol, a kljub temu se širijo tudi po reki navzgor. Ob petkih pod večer sede Judje ob oknih in govore, potem ko so odpravili "sir hamaalau" in popili požirek žganjice — pogovarjajo se o vojaku, ki hodi mimo. Starejšim se ne zdi nič posebnega in z intelektom, ki ga je postril in oblikoval Talmud, se prerekajo, dali je to duh judovskega ali kristjanskega vojaka. Može in žene mlajše generacije pa se prebrisano smehljajo ter se nagibajo k mnenju, da se gre za duha, ki je ustvarjen od mesa in krvi. Ko je prišel Red Eisik Menachem domov, je kaj pogosto namignil o prijateljih, ki jih je imel v gozdu: čudno, zelo čudno... Stara, dobrotljiva Cani Leje pa je vedela več. Rano nekega jutra je vstala, da nakrmi gos, ki jo je imela spravljeno v kleti. Ob ograji pa je stal moč in jo prosil kruha. Mar je mogoče, da bi ne bila milosrdna Judinja, h kateri je Bog poslal berača, radovedna, s kom ima opravka? Mar se ne bi lahko spremenil prerok Elija v ubogega vojaka ter prišel s svojim blagoslovom k Judovski hiši, da ji da priliko za delo usmiljenja? "Dobra dela so v čast božjo," si je ponavljala Cani Leje, ki je pomislila na velik krajec kruha, ki ga je dala preroku, ki ji je nato poljubil roko. V prvi vrsti pa se ne spodobi, da bi človek klepetal o prikazovanju Mogočnih, poleg tega pa je bil tudi njen soproj bolan, kašljal je — če pa bo vzela nase pezo molka o pri-

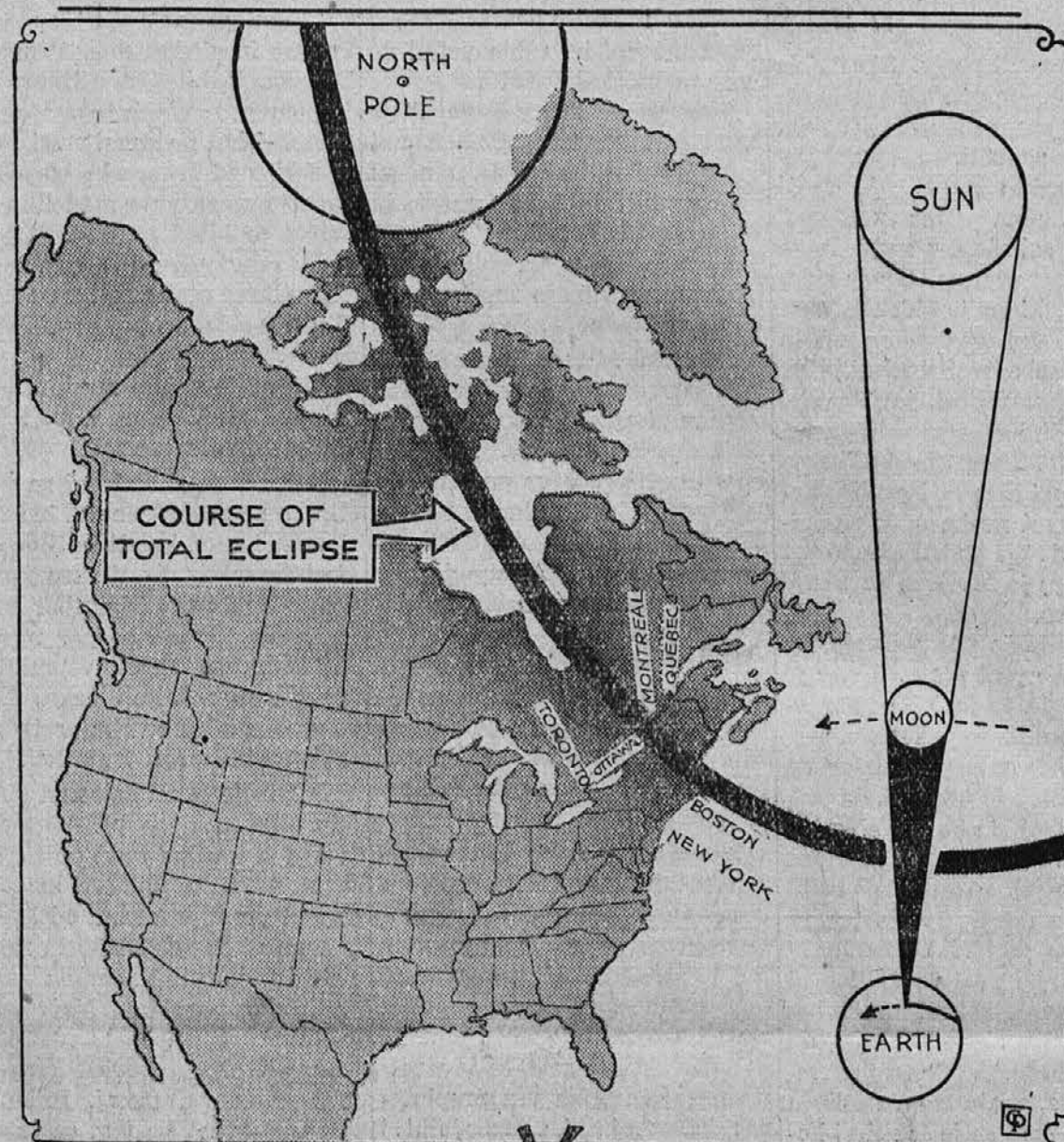
kazni preroka, ako ne bo povedala nikomur, niti svojemu možu — tedaj se bo morebiti Gospod sveta usmilil in dal, da njen mož ozdravi.

Predpoldne drugega petka, ki je bil tržni dan, je bila Afanazija Ivanovna, beloruska kmetica, obdana po krdelu odjemalcev: kajti ona je videla volkodlaka. Ni mislila nič slabega, šla je nekega večera, da prižene domov svojo debelo kozo, ko je nakrat padlo z neba skozi drevje velikansko kladivo, baš k njenim nogam, a od tal je skočil možki, tako gotovo, kakor so svetniki v nebesih, možki, ki je imel oči in tace kakor volk. Baš je imela še dovolj časa, da je poklicala Sveto Mater, zarisala s palico krog ter skočila vanj. Iz tega pa ni

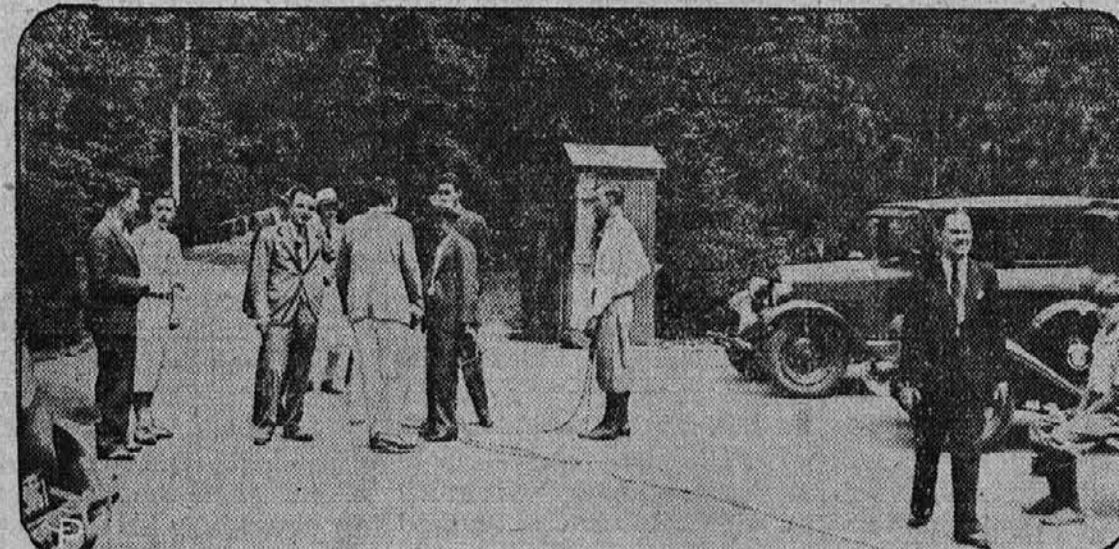
hotela, iz tega čarodejnega kroga, kajti baš na to je volkodlak čakal. Zato pa je morala plačati uboga kozo. Kajti razun človeške krvi, ne diši volkodlaku drugega nego sveže mleko. Za njenim hrbtom, baš za njenim krilom, ki si ga je potegnila preko glave, je čula, kako je volkodlak lizal in cmakal, a uboga kozica je blejela. "Pravim vam, sesal je iz njenega vimena delj kakor za tri molitve. Tako cmakanje in mljaskanje! In čim je postalo vse tiho in sem si upala prizdniti malo krilo, sem začutila nekaj gorkega ob svojem licu — na lahno me je dregala z rogovi, moja ljuba Kosinka. Nje vimena so bila suha kakor je moj žep, a zdrava in cela je bila — o volkodlaku pa nobenega sledu."

Seveda so se prosvetljene glavovice takim govoricam smejale. Poleg tega pa je tudi dolžnost narednika jahajoče policije, da primerno patrolira po noči ceste. Kar se tiče stranskih poti in stez ob reki in skozi močvirja; izrečno je bilo povdarjeno v razglasih, da se ne sme po njih v noči hoditi. Seveda, domačini niso znali brati. Vendar pa so jim vse stvari, katerih niso smeli delati, do dobra ubili v glavo — čemu naj bi si tedaj človek zmočil škornje v mlakužah, ali izpostavljaj svoje kolo v nevarnost po močvirjih, grmičevju in med drevesi? Saj so imeli dovolj govoriti o vojni; koliko časa bodo ostali še tu, o Rudečih, o Ameriki in Wilsonu in o uspehih podmornic.

(Dalje prihodnili.)

Slika kaže prizor, ki se bo lahko videl (ako bo lepo vreme) v Zedinjenih državah in v Kanadi na 31. avgusta popoldne, ko bo šla senca lune med solncem in našo zemljo. Debeli črna črta kaže pot, po kateri bo mesečeva senca potovala. Učenjaki iz vseh delov sveta prihajajo v Severno Ameriko, da vidijo ta nenavaden pojav. Solnce bo zatemnelo samo za trenotek, ker senca potuje z neznanjo hitrijo. Torej ako bo lepo vreme na 31. avgusta, okrog 2:20 popoldne, pazite in videli boste to čudo.

Ob rojstvu drugega Lindberghovega sina, se je zbralo na njegovem posestvu vse polno častniških poročevalcev s svojimi aparati, ki so skušali dobiti na piko slavnega letalca, Lindbergh je pa prosil poročevalce, naj njemu in njegovi družini dajo mir, na kar so poročevalci poparjeni odšli.

Razvaline v Galveston, Texas, kjer je nedolgo tega dirjal tornado, ki je napravil mnogo škode.

Naznanilo

EAST CLEVELAND FARMERS MARKET

naznanja, da so se preselili iz Hayden Ave. na vogal Coit Rd. in Woodworth Rd. Tržni dan je vsak TOREK, ČETRTEK in SOBOTO zjutraj. Tukaj pripelejo farmerji naravnost s farm. Dosti prostora je za parkanje avtomobilov brezplačno. Prostor se lahko najde. Ko pridete na Five Points v Collinwoodu, vzemite 152. cesto na desno od St. Clair Ave. in greste proti Euclid Ave. Prva cesta od St. Clair Ave. na desno je Woodworth Rd. Tam boste pa videli tržne stojnice.